

महाराष्ट्र शासन MSBSVET, MSSDS, YCMOU, ITS, Skill India मान्यता प्राप्त

पाटील इलेक्ट्रॉनिक्स इन्स्टिट्यूट

Email : patilinstitutesatara@gmail.com

महाराष्ट्र राज्य कौशल, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळ, मुंबई शोभाघाट कोसंबत प्रवेश

सर्टिफिकेट कोर्ससचा प्रवेश : वास्तव - १० वी, १२ वी पास/नापास व कॉलेजचे विद्यार्थी

- इलेक्ट्रिकल सुपरवायझर
- इलेक्ट्रिकल वायरमन
- टू-व्हीलर मेकेनिक
- A.C. मेकेनिक
- कॉम्प्युटर ऑपरेटर
- ऑटोमोबाईल टेक्निसियन
- मोटर वायफिंग
- फोर व्हीलर मेकेनिक
- वेल्डर / फॉब्र
- कॉम्प्युटर हार्डवेअर

ए.सी. पास, लायसेन्स व प्लेसमेंटची सोय

प्लॉट नं. ११, राधिका रोड, एस.टी. स्टॅण्डजवळ, सातारा.

प्रवेशासाठी संपर्क : ९८२२०९७०७९

दैनिक सोलापूर

असत्याच्या दुनियेतील सत्य शोधणारे सायं दैनिक

कटुसत्य

किंमत ५ रुपये

Email - katusaty@gmail.com

www.katusatyanews.com

नका कॅन्सरला आमंत्रण देऊ...

दाखू... अमली पदार्थ... गॅस्ट्रो सुटण्यासाठी...

व्यसन + टेन्शन + भीती + चिंता + नेराशय + हस्तकंप + निद्रानाश..

(महाराष्ट्राचे पसंतदिदा नशामुक्ती सेंटर)

डॉ. पालवे नशामुक्ती केंद्र

फोन : 9552619752

कॉल / व्हॉट्सअप करा... दाखू... अमली पदार्थ... 501% रिझल्ट राम राम करा...

सोलापूर RNI No. MAHMAR 2006/17624 वर्ष २० वे, अंक ६५ वा शनिवार, दि. २७ सप्टेंबर २०२५ पाने ४ पोष्ट परवाना: - SLP/04/2023-2025 Posted at - R.M.S.Post Office SOLAPUR

घरात चिखल, शेतात उध्वस्त पिक; पूरबाधितांचा संसार उभा करण्यासाठी धडपड

सोलापूरात पूर ओसरला; मदतकार्यास वेग, पण पुन्हा जोरदार पावसाची शक्यता

सोलापूर (सचिन जाधव):- सोलापूर जिल्ह्यातील अनेक भागांमध्ये आलेल्या महापुराचे पाणी आता हळूहळू ओसरू लागले आहे. गेल्या काही दिवसांपासून कोसळलेल्या अचिरत पावसानंतर शुक्रवारी काही ठिकाणी ऊन दिसल्याने नागरिकांना दिलासा मिळाला. मात्र, नुकसानीचे विदारक चित्र उघड होत असून संसार उभा करण्यासाठी नागरिकांना पुन्हा कष्ट करणे लागत आहेत.

करमाळा, माढा, मोहोळ, उत्तर सोलापूर व दक्षिण सोलापूरसह

अनेक तालुक्यांमध्ये सीना व भीमा नदीला आलेल्या पुरामुळे शेकडो कुटुंबांचे घरदार उध्वस्त झाले.

पुन्हा रेड अलर्टची भीती

मात्र दिलासा देणाऱ्या या घडामोडींमध्येही पुन्हा संकटाची चाहूल आहे. हवामान खात्याने शनिवारी व रविवारी सोलापूर जिल्ह्यासाठी रेड अलर्ट जारी केला आहे. शुक्रवारी सकाळपासूनच पुन्हा मुसळधार पावसाला सुरुवात झाली असून शहरासह ग्रामीण भागातील जनजीवन विस्कळीत झाले आहे. अनेक ठिकाणी ओढे, नाले व तलाव तुडुंब भरून वाहत आहेत.

पूर ओसरल्याने जनजीवन पूर्ववत होण्यास सुरुवात झाली असली तरी विदारक नुकसानीमुळे बाधितांना सावरायला वेळ लागणार आहे. पुढील दोन दिवसांचा पावसाचा अंदाज लक्षात घेता प्रशासन व नागरिकांची चिंता वाढली आहे. सरकारकडून मदतीची अपेक्षा वाढली असून, बळीराजावर आलेल्या या संकटात टोस उपाययोजना आवश्यक असल्याचे स्पष्ट झाले आहे.

झाली आहे. अनेकांनी डोळ्यांतील पाणी पुसत, उरलेले थोडेफार सामान वाचवण्याची धडपड सुरू केली आहे.

शेतकऱ्यांवर मोठा आर्थिक आघात

या पुरामुळे शेतीचे प्रचंड नुकसान झाले आहे. काळ्या मातीतील खरीप हंगामाचा उध्वस्त झालेला पिकांचा पट्टा पाहून शेतकऱ्यांचे हृदय पिळवटून निघाले आहे. पै-पै साठवून संसार उभा करण्याचा ग्रामीण भागातील कुटुंबांचे अस्तित्त्वच डळमळीत

झाले आहे. "निसगापुढे काही चालत नाही" असे हतबलपणे सांगत शेतकरी प्रशासनाकडे तातडीने मदतीची अपेक्षा व्यक्त करत आहेत.

वाहतूक हळूहळू पूर्वपादार

पुरामुळे ठप्प झालेली वाहतूक हळूहळू पूर्वपादार येत आहे. सोलापूर-पुणे महामार्गावरील वाहतूक संध गतीने सुरू झाली असून रेल्वेसेवाही पूर्ववत सुरू झाल्याने प्रवाशांनी सुटकेचा श्वास सोडला. मात्र, सोलापूर-विजयपूर महामार्ग अद्याप बंद आहे.

प्रशासन व संस्थांचा मदतीसाठी धाव

एनडीआरएफच्या पथकांसह लष्कराने बचाव व मदतकार्याला गती दिली आहे. आतापर्यंत १२९ गावे पाण्याने वेढली असून हजारो नागरिकांना सुरक्षित ठिकाणी हलवण्यात आले आहे. विविध सामाजिक संस्था, संघटना आणि कार्यकर्ते बाधितांना अन्न, पाणी व आवश्यक साहित्य पुरवण्यासाठी पुढे सरसावले आहेत. दरम्यान, मंत्री व विरोधी पक्षनेते यांनी दौरे करून नागरिकांना धीरे देण्याचा प्रयत्न केला.

जिल्हास्तरीय नैसर्गिक आपत्ती मदत कक्ष व तालुकास्तरीय कक्षाची स्थापना-जिल्हाधिकारी आशीर्वाद

सोलापूर, (कटुसत्य वृत्त):- सोलापूर जिल्ह्यात अतिवृष्टीमुळे नुकसानग्रस्त व पूर परिस्थितीमुळे पुरग्रस्त नागरिकांना आवश्यक ती मदत करण्यासाठी जिल्हा प्रशासन जिल्हाधिकारी कार्यालय सोलापूर यांचे वतीने जिल्हाधिकारी कार्यालय सोलापूर, सात रस्ता, शासकीय दुध डेअरी शेजारी सोलापूर येथे नैसर्गिक आपत्ती मदत कक्ष स्थापन करण्यात आले आहे. तर तालुक्याच्या ठिकाणी तालुकास्तरीय मदत कक्षाची स्थापना करण्यात आलेली असून ज्या दानशूर व्यक्ती, संस्था, संघटना यांना पुरग्रस्त बाधितांना मदत करावयाची आहे त्यांनी जिल्हास्तरीय व तालुकास्तरीय मदत कक्षाशी संपर्क करावा, असे आवाहन जिल्हाधिकारी कुमार

आशीर्वाद यांनी केले आहे. जिल्हातील नुकसानग्रस्त व पुरग्रस्तांच्या सार्वजनिक हितासाठी नागरिकांना आवश्यक त्या सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात या उद्देशाने मदत कक्ष स्थापन करण्यात आलेला असून, मदत कक्षामार्फत आवश्यक ती मदत करून बाधित नागरिकांचे प्रश्न तात्काळ कार्यवाहीसाठी संबंधित विभागांशी संपर्क साधून पुरस्काराने गौरव होणार आहे.

गावापैकी कोणत्या गावाला कोणत्या प्रकारची मदतीची आवश्यकता आहे याची माहिती दिली जाणार आहे त्यामुळे गरजू बाधितग्रस्तांना केलेली मदत तात्काळ देणे सोयीचे होणार असल्याचे जिल्हाधिकारी आशीर्वाद यांनी सांगितले. तसेच पुरग्रस्त यांना मदत करण्यासाठी कोणाच्याही परवानगीची गरज नसल्याचेही त्यांनी यावेळी स्पष्ट केले.

जिल्हास्तरीय मदत कक्ष अधिकारी व संपर्क क्रमांक :-

जिल्हाधिकारी कार्यालयात जिल्हास्तरीय मदत कक्ष स्थापन करण्यात आलेला असून जिल्हाधिकारी कार्यालयातील तहसीलदार श्री. सैमन नदाफ मोबाईल क्रमांक 83799 81799 तर

दूरध्वनी क्रमांक 0217-2990140 यावर संपर्क साधावा.

तालुकास्तरीय मदत कक्षाचे अधिकारी व संपर्क क्रमांक:-

उत्तर सोलापूर तालुक्यात श्री सुधाकर बंडगर, निवडणूक नायब तहसिलदार, मोबाईल क्रमांक 9881741311, कार्यालयीन क्रमांक 0217-2731014; माढा तालुक्यात श्री प्रितम पवार, पुरवठा निरीक्षक, मोबाईल क्रमांक 9970827574, कार्यालयीन क्रमांक 02183-234031; करमाळा तालुक्यात श्री शतुघ्न चव्हाण, पुरवठा निरीक्षक, मोबाईल क्रमांक 8805907686, कार्यालयीन क्रमांक 02182-220535; बार्शी तालुक्यात श्री संतोष गुलाब शिंदे, पुरवठा निरीक्षक,

मोबाईल क्रमांक 9518562532, कार्यालयीन क्रमांक 02184-222213; अपर तहसिल मंडुप येथे श्री नवल सरवळे, सहा. महसूल अधिकारी, मोबाईल क्रमांक 9309597368; दक्षिण सोलापूर तालुक्यात श्री विनायक कुलकर्णी, निवडणूक नायब तहसिलदार, मोबाईल क्रमांक 9423331657, कार्यालयीन क्रमांक 0217-2731033; तर मोहोळ तालुक्यात श्रीमती सोनाली निदुरे, पुरवठा निरीक्षण अधिकारी, मोबाईल क्रमांक 9022008681, कार्यालयीन क्रमांक 02189-232234. नागरिकांनी पुरग्रस्त मदतीसाठी संबंधित तालुक्याच्या अधिकाऱ्यांशी संपर्क साधावा.

सोलापूर जिल्ह्यातील पुरग्रस्त बाधित कुटुंबांना शासना तर्फे किट वाटप करण्यात येत आहे. या किट मध्ये खालील वस्तूंचा समावेश आहे

ज्वारीचे पीट, आटा, हरभरा दाळ, स्वयंपाक तेल, मीठ, तिखट मसाला, हळद, दूध पावडर, मेणवनी पाकीट मध्यम आकाराचे, मच्छर आगारबती, काडीपेटी, टॉच विथ बॅटरी, इमरजन्सी लाईट, अंगाचे सावण, प्लास्टीक ताडपत्री, चादर, सतरंजी तसेच पातेला, तवा, ताट, तांबे, वाटी, चमचा, ग्लास, उलतन, पक्कड/सांडशी, पळी (आमटी वाढण्यासाठी), प्लास्टीक बकेट अशा आवश्यक मूलभूत वस्तूंचा समावेश आहे.

या वस्तूंना अधिक प्राधान्य असून याव्यतिरिक्तही व्यक्ती, सामाजिक संस्था पुरग्रस्त बाधित नागरिकांना जिल्हा प्रशासनाने उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या जिल्हास्तरीय मदत कक्ष व तालुकास्तरीय मदत कक्ष यांच्याकडे मदत देऊ शकतात, असेही जिल्हाधिकारी कुमार आशीर्वाद यांनी कळविले आहे.

विकणे / भाड्याने देणे आहे

वासूद रोड वरील पाण्याच्या टाकीच्या उत्तरील बाजूस असणाऱ्या शिनगारे प्लॉट मधील क्लिअर टायटल प्रॉपर्टी (ट्वीन बंगलो) विकणे आहे.

संपर्क : डी. बी. शिंदे

मो.: ९५७९४२१४६५

८२७५२७४२५३

पत्ता: अल्टिमेट जिमच्या समोर, सांगोला

दक्षिण सोलापूर तालुका शिक्षक संघाचा 'आचार्य दादासाहेब दोंडे गुणवंत शिक्षक पुरस्कार' जाहीर

सोलापूर (कटुसत्य वृत्त):- दक्षिण सोलापूर तालुका प्राथमिक शिक्षक संघ व महिला आघाडी यांच्या वतीने दिला जाणारा प्रतिष्ठेचा "आचार्य दादासाहेब दोंडे गुणवंत शिक्षक पुरस्कार" तसेच आदर्श शाळा, गुणवंत अधिकारी व कर्मचारी पुरस्कार यंदासाठी जाहीर करण्यात आले आहेत. या पुरस्कार वितरण सोहळ्याचे हे १३ वे वर्ष असून कार्यक्रम रविवारी, दिनांक २८ सप्टेंबर २०२५ रोजी दुपारी १.०० वाजता जुळे सोलापूर येथील कटगरी मंगल कार्यालयात पार पडणार आहे.

या कार्यक्रमाचे उद्घाटन कृषी

उत्पन्न बाजार समितीचे संचालक सुरेश हसापुरे यांच्या हस्ते होणार असून प्रमुख अतिथी म्हणून माजी आमदार तथा सिद्धेश्वर कृषी उत्पन्न बाजार समितीचे सभापती दिलीपराव माने उपस्थित राहणार आहेत. राज्य संघाचे ज्येष्ठ सल्लागार बाळासाहेब काळे अध्यक्षस्थानी असतील. सेवानिवृत्त शिक्षक संघाचे राज्याध्यक्ष शिवानंद भरले यांच्या हस्ते प्रतिमा पूजन होणार आहे.

शिक्षक संघाचे अध्यक्ष महिबुबसाब सवार व मंडूप पतसंस्थेचे चेअरमन दयानंद वठारे यांनी ही माहिती प्रसिद्धीस दिली.

गुणवंत शिक्षकांचा गौरव-तालुक्यातील एकूण १३ केंद्रातून प्रत्येकी एक, अक्कलकोट तालुक्यातील १, उदू व कन्नड अशा एकूण १६ गुणवंत शिक्षकांचा या पुरस्काराने गौरव होणार आहे. त्याचबरोबर एक केंद्रप्रमुख, एक शिक्षण विस्तार अधिकारी, दोन गुणवंत कर्मचारी व चार आदर्श शाळा यांचा सन्मान करण्यात येणार आहे.

गुणवंत शिक्षक पुरस्कार प्राप्त शिक्षकांमध्ये- निजामुद्दीन अहमदअली आतार (रेल्वे कॉलनी, केंद्र-होटगी), श्रीम. प्रियांजली श्रीशैल मंगरूळे (बंकलगी-

तांडा, केंद्र-आहेरवाडी), श्रीम. रिमता जमदाडे-कोरे (चिंचपूर, केंद्र-बरूर), चंद्रशेखर चितली (विडी-घरकुल अ मुली, केंद्र-कुंभारी), अरविंद सुरवसे (वडजी, केंद्र-उळे), श्रीम. अंजली कोळी (वडकबाळ, केंद्र-हतुर), श्रीम. कमल आणची (नाईकनगर, केंद्र-मंदूप), गिरमल्ला कोरे (लवंगी, केंद्र-माळकवटे), परशुराम कंजारे (गुंजेगाव, केंद्र-कंदलगाव), धीरज राटोड (तेलगाव, केंद्र-भंडारकवटे), विश्वनाथ कटारे (कन्नड मुलांची शाळा, वळसंग), नागनाथ बिराजदार (इंदिरा नगर

दर्शनहळ्ळी, केंद्र-धोत्री), नरू चव्हाण (तांदुळवाडी, केंद्र-मुस्ती), श्रीम. नाजिश बाशा हन्नुरे (उदू झ कुंभारी), चंद्रकांत स्वामी (कन्नड झ होटगी), सौ. अंबुजा बिराजदार-बोरगावकर (कन्नड झ म्हेसलगे, अक्कलकोट) यांचा समावेश आहे.

अधिकारी व कर्मचाऱ्यांचा सन्मान-केंद्रप्रमुख: गुरुलिंग व्हनमाने (केंद्र-मुस्ती), शिक्षण विस्तार अधिकारी: अयुब कलबुर्गी (बीट-मंदूप) गुणवंत कर्मचारी: किरणकुमार शिंदे (वरिष्ठ सहाय्यक, बीआरसी द. सोलापूर), श्री. (पान 2 वर..)

राज्यातील 22 जिल्हांना 'रेड अलर्ट'

सोलापूर (कटुसत्य वृत्त):- गेल्या आठ दिवसांपासून जिल्ह्यात पावसाने धुमाकूळ घालल्यानंतर पुन्हा शनिवार व रविवारी हवामान खात्याने सोलापूर, पुणे व धाराशिवसह २२ जिल्हांना 'रेड अलर्ट' दिला आहे. सीना नदीस आलेल्या पुराने धास्तावलेल्या नागरिकांना या रेड अलर्टने पुन्हा धडकी भरली आहे.

पुरामुळे नदीकाठावरील व गावात पाणी शिरल्याने आठ हजारहून अधिक नागरिकांना निवारा केंद्रात स्थलांतर करावे लागले आहे. यामुळे पुढील दोन दिवसांत मोठा पाऊस झाल्यास आणखी मोठा फटका बसण्याची शक्यता आहे.

हवामान विभागाने २७ व २८ सप्टेंबर हे दोन दिवस रेड अलर्ट दिलेला असून, सोलापूर जिल्ह्यात शनिवारी दुपारी दोनपासून ते रविवारी सकाळी ६ वाजेपर्यंत रेड अलर्ट दिला आहे. शेजारील पुणे जिल्ह्यात शनिवारी दुपारी २ ते रात्री ८ तर रविवारी पूर्ण दिवस रेड अलर्ट जारी केला आहे.

नांदेड - मराठवाड्यात धाराशीव जिल्ह्याच्या काही भागांमध्ये गुरुवारी रात्री तर आज पहाटे अनेक भागांत पावसाने हजेरी लावली आहे. शेजारील तालुक्यातील सलगरा (दिवटी) महसूल मंडळात अतिवृष्टी झाली. या मंडळात १३७.५ मिलिमीटर पाऊस झाला.

निरामय पॅरालिसिस सेंटर

निरामय आयुर्वेद, पंचकर्म, योगा अॅण्ड फिजिओथेपपी सेंटर

खात्रीशीर उपचार 100% गॅरंटी आयुर्वेदिक व अलोपॅथी तज्ञांच्या निगरानीमध्ये

कितीही जुने पॅरालिसिस असो आयुर्वेदिक व अलोपॅथी उपचार पद्धतीने पंधरा ते वीस दिवसानंतर रिझल्ट येण्यास सुरुवात होते. हात काम करत नाही, चालता येत नाही, ब्रेनचा कंट्रोल जाणे बेडवर आहात काळजी करू नका खात्रीशीर उपचार

नांत आपुलकीचं, जिद्धाळ्याचं, माणुसकीचं आणि आधाराचं समाजातील प्रत्येक घटकाशी ऋणानुबंध जपणारी संस्था

मोबाईल नं. 9503310568

पत्ता: गोळवलकर हॉस्पिटल च्या पाठीमागे, सुळे नगर, मोहोळ, जि. सोलापूर

सीना नदीला पुन्हा पुराचा धोका

नागरिकांना सतर्क राहण्याचं आवाहन

सोलापूर (कटुसत्य वृत्त):- गेल्या दोन दिवसांपासून विश्रांती घेतलेल्या पावसाचा जोर आजपासून पुन्हा वाढणार आहे. हवामान विभागाने दिलेल्या इशान्यानुसार आज राज्यात सर्वदूर पावसाची शक्यता आहे. दरम्यान, सकाळपासूनच सोलापूर शहरासह जिल्ह्यात अनेक ठिकाणी पावसाला सुरुवात झाली.

पावसाची संततधार सुरूच आहे. यामुळे सीना नदीला पुन्हा काठच्या गावांमधील नागरिकांना सावधानतेचा इशारा दिला.

सोलापुरात दोन दिवसांपासून पावसाने विश्रांती घेतल्यानंतर पूर ओसरायला सुरुवात झाली होती. अनेक गावांमधील ५ ते ६ फुटांपेक्षा जास्त पाणी कमी झालं होतं. दरम्यान, आता पावसाचा जोर पुन्हा वाढल्यानं नदीकाठच्या नागरिकांना सतर्कतेचा इशारा देण्यात आला आहे. सोलापूरसह मराठवाड्यात येत्या चार दिवसात मुसळधार पावसाची शक्यता आहे.

गेल्या दहा दिवसात अतिवृष्टीने

पारवर्भूमीवर प्रशासनाने नदी काठच्या गावांमधील नागरिकांना सावधानतेचा इशारा दिला.

सोलापूरसह मराठवाड्यातील बहुतांश जिल्ह्यात मोठी जीवितहानी आणि पशुधनाचं नुकसान झालंय. सोलापुरात मंगळवारी अभूतपूर्व अशी स्थिती निर्माण झाली होती. पुरामुळे शेतकऱ्यांचं प्रचंड नुकसान झालंय. घरांमध्ये पाणी घुसलंय, शेती खरडून गेलीय. बागा उध्वस्त झाल्या आहेत. पुरामुळे हजारो लोकांचं स्थलांतर करण्यात आलं आहे. अजूनही जिल्ह्यात ५० पेक्षा जास्त गावांना जोडणारे रस्ते बंद आहेत. यामुळे सुरक्षित स्थळी हलवलेल्या नागरिकांना अजून काही दिवस बाहेरच मुक्काम करावा लागेल.

असा आहे इशारा...

- शनिवार, २७ सप्टेंबर
- सकाळी ८ ते दुपारी २ : नांदेड व लातूर
- दुपारी २ ते रात्री ८ : सोलापूर, पुणे, धाराशिव व लातूर
- रात्री ८ ते मध्यरात्री १२ : सोलापूर, धाराशिव, बीड, अहिल्यानगर
- रविवार, २८ सप्टेंबर
- मध्यरात्री १२ ते सकाळी ६ : सोलापूर, पुणे, सातारा, बीड, अहिल्यानगर
- सकाळी ६ ते दुपारी १२ : पुणे, बीड, अहिल्यानगर, छत्रपती संभाजीनगर
- दुपारी १२ ते सायंकाळी ६ : पुणे, अहिल्यानगर, छत्रपती संभाजीनगर, नांदेड, बीड, धाराशिवमध्ये पाऊस

संपादकीय

सरकारच्या नियत व
नितीचा पर्दाफाश

सोलापूर, मराठवाडा, जिथे पारंपरिकपणे कोरडा दुष्काळ पडतो, तिथे यंदा पावसाने कहर केला आहे. नद्या त्यांच्या सीमांमधून बाहेर पडल्या, जमिनीची माती वाहून गेली, घरं आणि जनावरांचं नुकसान झालं. शेतीचं तर मुळासकट नुकसान झालं आहे. अशा परिस्थितीत शेतकऱ्यांची मागणी आगदी सोपी आणि रास्त होती. ओला दुष्काळ जाहीर करा आणि भरीव मदत द्या.

पण सरकारनं काय केलं ?

मुख्यमंत्र्यांनी ओला दुष्काळ जाहीर करण्याच्या मागणीला बगल दिली. आणि म्हणाले, "नियमानुसार भरपाई दिली जाईल". पण हे नियम काय सांगतात आणि यात शेतकऱ्यांना काय खर्च मिळणार आहे, हे समजून घेतल्यावर सरकारने कसा 'गेम' केला आहे, ते स्पष्टपणे दिसतं.

निकष बदलले... आणि पुन्हा मागे घेतले !
मार्च 2023 मध्ये ठरवलेले नियम म्हणतात की:

- जिरायत (कोरडवाहू) शेतीसाठी: ₹8,500 प्रति हेक्टर
- बागायती शेतीसाठी: ₹17,000 प्रति हेक्टर
- मर्यादा: केवळ 2 हेक्टरपर्यंत मदत

यानंतर जानेवारी 2024 मध्ये थोडं जागं होऊन सरकारने निकष सुधारले:

- जिरायतीसाठी ₹13,600 आणि बागायतीसाठी ₹27,000 प्रति हेक्टर
- आणि मदतीची मर्यादा 3 हेक्टरपर्यंत वाढवली

शेतकऱ्यांनी सुटकेचा निःश्वास टाकायच्या आधीच सरकारने मे 2025 मध्ये अचानक निर्णय घेतला की खरिप हंगाम 2025 पासून पुन्हा जुन्याच निकषांनुसार (मार्च 2023) मदत दिली जाईल.

याचा अर्थ सरकारने आधी मदत वाढवून जाहीर केली, लोकांनी त्यावर विश्वास ठेवला, आणि मग निवांतपणे त्या निर्णयाला पलटी मारली.

वास्तविक मदत की निव्वळ थड्या ?
हे आकडे पाहा:

- एक हेक्टर म्हणजे 2.5 एकर (100 गुंटे)
- 8500 रुपये प्रति हेक्टर म्हणजे प्रति गुंटा फक्त ₹85 मदत
- सोयाबीनसारख्या पिकांचा उत्पादन खर्च प्रति एकर सुमारे ₹25,000

- म्हणजे एका हेक्टरचा खर्च होतो ₹62,500
- आणि सरकार देणार फक्त ₹8,500

54000 रुपयांचे नुकसान आणि भरपाई फक्त 8500 रुपये हाच का "शेती समर्थ भारत" चा अजेंडा ?
नियत आणि नियोजन दोन्ही हासळलेले शेतकऱ्यांचं अर्थशास्त्र नोकरदारांसारखंच आहे. फिक्स इन्कम नाही. शेतीतून मिळालेल्या उत्पन्नावर त्याचं संपूर्ण वर्ष अवलंबून असतं, शिक्षण, सण, आरोग्य, लग्न कार्य, कर्जाचे हप्ते सगळं.

एक हंगाम गेला, की पुढचं वर्ष कर्जात आणि मानसिक तणावात जातं.
हे सरकार एकीकडे "शेतमालाला उत्पादन खर्चाच्या आधारवार भाव देतो" असं म्हणतं, पण जेव्हा शेतीचं नुकसान होतं, तेव्हा उत्पादन खर्चावर आधारलेली भरपाई घ्यायला त्यांची नियतच साफ दिसत नाही.

मुख्यमंत्र्यांचं आवाहन आणि

सोशल मीडियाची उपहासात्मक मागणी

मुख्यमंत्री म्हणतात की आमदार, खासदार आणि मंत्र्यांनी एका महिन्याचा पगार पुरवठासाठी द्यावा. पण सोशल मीडियावर लोक म्हणत आहेत - "पगार नको, एका महिन्याच्या टक्केवारीचा १% जरी दिला, तरी ती रक्कम हजारो कोटींच्या पुढे जाईल !"
ही फक्त उपहासात्मक टीका नाही, ती शासनाच्या ढोंगी संवेदनशीलतेवर मारलेली चपराक आहे.

शेतकऱ्यांना मदतीऐवजी धोका!

या सगळ्या पार्श्वभूमीवर सरकारने जाणीवपूर्वक शेतकऱ्यांना धोका दिला आहे, असं म्हणायला काही हरकत नाही. एकीकडे शेतकरी संकटात आहेत, आणि दुसरीकडे सरकार केवळ आकड्यांचा खेळ खेळत आहे.

तुटपुंजी भरपाई, निकषांमधील पलटी, आणि ओल्या दुष्काळाच्या घोषणेला बगल हे सगळं शेतकऱ्यांच्या भविष्यासाठी घातक आहेत.

शेवटी एकच प्रश्न शेतकऱ्यांसाठी सरकार आहे की आकड्यांसाठी ?
जर सरकारला खर्च शेतकऱ्यांच्या कल्याणाची चिंता असेल, तर:

- उत्पादन खर्चावर आधारित भरपाई द्यावी
- वाढवलेले निकष कायम ठेवावेत
- ओला दुष्काळ त्वरित जाहीर करावा
- आणि शेतकऱ्यांशी प्रामाणिकपणे संवाद साधावा

नाहीतर 'शेती समर्थ भारत' हे केवळ पोस्टरवर आणि जाहिरातींमधून दिसणार आहे. शेतकऱ्यांच्या शेतात नव्हे.

पान ? वरून
'सोलापूर जिल्हात दोन...

म. चिंचोळे (कनिष्ठ सहाय्यक, शिक्षण विभाग, जि.प. सोलापूर). आदर्श शाळांचा गौरव- जि.प. प्राथमिक शाळा, नांदणी (बीट-होटगी), जि.प. प्राथमिक उर्दू शाळा, विडी घरकुल (बीट-कुंभारी), जि.प. प्राथमिक शाळा, येळेगाव (बीट-मंदूप), जि.प. प्राथमिक शाळा, धोत्री (बीट-वाडसंग)

या कार्यक्रमाला वाळासाहेब शेळके, उत्तमराव जमदाडे, जयश्री सुतार (गटशिक्षणाधिकारी), सरस्वती भालके (जिल्हाध्यक्ष महिला आघाडी), अंबुताई इतापे (सरचिटणीस), वीरभद्र यादवाड (अध्यक्ष जिल्हा शिक्षक संघ), शिवाजी पाटील (संचालक

पतसंस्था), राजकुमार बिज्जरगी, रेवणसिद्ध हतुरे, रामभाऊ यादव, सिद्धम कटगेरी, सैपन आळगी, गुरुबाळ सनके, बा. द. मुल्ला, चनमल्लपा चिट्टे, सुभाष फुलारी, म. हयात पाटील, सतिश वाले, सिद्धराया कोळी, बसवराज खिलारी, हमीदखां पठाण, पुंडलिक कलखंबकर, रब्बीलाल मुल्ला, शंकर विराजदार, प्रकाश कुंभार, शांतपा कांबळे आदी मान्यवर उपस्थित राहणार आहेत.

या कार्यक्रमात दक्षिण सोलापूर तालुक्यातील जिल्हा परिषद शाळांमधील रंगभरा सभेसह यश संपादन केलेल्या विद्यार्थ्यांचाही सत्कार करण्यात येणार आहे.

राजा राममोहन रॉय : भारतीय समाजसुधारणेचा दीपस्तंभ

भारतीय इतिहासाच्या प्रवाहात काही व्यक्तिमत्त्वे अशी घडलेली आहेत, ज्यांनी समाजाला नव्या दृष्टीकोनातून पाहण्याची शिकवण देऊन रूढीवादी मानसिकता आणि अंधश्रद्धा दूर करण्याचा मार्ग दाखवला आहे. त्या काळातील भारतीय समाज धार्मिक कुसंस्कार, जातीभेद, स्त्रीविरोधी प्रथा आणि शिक्षणाच्या अभावाने जड होत होता. अशा वातावरणात आधुनिकतेच्या मार्गावर नेले. म्हणूनच त्यांना राजा राममोहन रॉय या दुर्दर्शी विचारवंताचा जन्म झाला. त्यांनी आपल्या बुद्धी, धैर्य आणि अपार तर्कशक्तीच्या बळावर भारतीय समाजाला आधुनिकतेच्या मार्गावर नेले. म्हणूनच त्यांना भारतीय पुनर्जागरणाचे जनक असे संबोधले जाते. २७ सप्टेंबर रोजी त्यांच्या स्मृतीदिनानिमित्त त्यांच्या सामाजिक, धार्मिक आणि शैक्षणिक कार्याचा आढावा घेणे आजही आवश्यक आहे.

स्त्रीशिक्षण आणि स्त्रीसक्षमीकरण :

राममोहन रॉय यांनी स्त्रीशिक्षणाला प्रोत्साहन दिले. त्यांच्या मत, समाजाची खरी प्रगती स्त्रीशक्तीशिवय वरून नाही. त्या काळात स्त्रियांना शिक्षणाची संधी नव्हती, त्यांचे जीवन घराच्या चौकटीत मर्यादित होते, आणि विधवांचे जीवन अत्यंत दुःखदायक होते. राजा राममोहन रॉय यांनी स्त्रियांचे हक्क, बालविवाहविरोध, विधवाविवाह यांसारख्या सामाजिक प्रश्नांवर लक्ष केंद्रित केले. त्यांनी मूलीसाठी शाळा उघडल्या, स्त्रियांच्या शिक्षणाचा प्रसार केला, विधवाविवाहाला प्रोत्साहन दिले आणि सामाजिक समतेचा संदेश दिला. त्यांच्या प्रयत्नांमुळे समाजात स्त्रीशिक्षणाची बीजे रुजली आणि स्त्रीसक्षमीकरणाची सुरुवात झाली.

बालपण आणि शिक्षण :

२२ मे १७९२ रोजी बंगाल प्रांतातील हुगळी जिल्ह्यातील राधानगर या खेड्यात राजा राममोहन रॉय यांचा जन्म झाला. त्यांचे वडील रामकांत रॉय जमीन्दार होते आणि आई तारिणी देवी धार्मिक आणि विचारशील व्यक्तिमत्त्वाची होती. बालवयातच राजा राममोहन रॉय अतिशय जिज्ञासू, बुद्धिमान आणि अन्धपूज होते. त्यांनी संस्कृत, फारसी आणि अरबी यांसारख्या पारंपरिक भाषांचा अभ्यास केला. पुढे इंग्रजी, ग्रीक आणि हिब्रू यांसारख्या पाश्चात्य भाषाही आत्मसात केल्या. या भाषिक प्राविण्यामुळे इंग्रजी शाळा स्थापन केली, ख्रिश्चन धर्मग्रंथांचा तुलनात्मक अभ्यास करणं आला. उपनिषदांचे गहन अध्ययन, कुशाणातील तत्त्वज्ञान, वायबलमधील नैतिकता यांचा अभ्यास करून त्यांनी स्वतःची स्वतंत्र आणि तर्कशुद्ध विचारसंपन्ने विकसित केली.

अंधश्रद्धा आणि जड परंपारिवरुद्ध संघर्ष

एकोणिसावा शतकाच्या सुरुवातीला भारतीय समाज अंधश्रद्धा, जातियव्यवस्था, मुर्तिपूजा आणि धर्मांधतेमध्ये अडकलेला होता. या परिस्थितीत समाजात बदल घडविण्याचे काम अतिशय कठीण होते. राजा राममोहन रॉय यांनी या सर्व जडतेला आव्हान दिले. उपनिषदांचा आधारित एकेश्वरवादाचा प्रचार करून त्यांनी धर्माचं खरे स्वरूप लोकांपर्यंत पोहचवले. त्यांचा ठाम विश्वास होता की ईश्वर एकच आहे आणि त्याला जाण्याचा मार्ग सत्य, प्रामाणिक आणि नैतिकतेतून जातो. मुर्तिपूजा, जातियव्यवस्था किंवा कर्मकांड यांचा खऱ्या धार्मिकतेशी काहीही संबंध नाही.

सतीप्रथेविरुद्ध निर्णायक लढा :

भारतीय समाजातील सर्वात अमानुष प्रथा म्हणजे सतीप्रथा, ज्यात पतीच्या मृत्यूनंतर पत्नीला जिवंत जाळण्यात येत असे. समाजाने ही प्रथा धार्मिक कर्तव्य मानली होती. राजा राममोहन रॉय यांनी याविरुद्ध ठाम भूमिका घेतली. त्यांनी धार्मिक ग्रंथांचे सखोल अध्ययन करून सिद्ध केले की सतीप्रथा वैदिक दृष्टिकोनातून धर्मसिद्ध नाही. त्यांनी लेख, भाषणे, समाजजागृती आणि इंग्रज प्रशासनाकडे अर्ज करून लोकांना पटवले की ही प्रथा स्त्रीविरोधी आणि अमानुष आहे. त्यांच्या

प्रकारितेत योगदान :

राजा राममोहन रॉय यांनी प्रकारितेतून विचारप्रसार केला. त्यांनी 'संवाद कौमुदी' आणि फारसी नियतकालिक 'मिरात-उल-अखबर' सुरू केले. या माध्यमातून त्यांनी समाजातील अंधश्रद्धा, जातियव्यवस्था, स्त्रीविरोधी प्रथा, शिक्षणाचा अभाव यावर लेखन केले. ब्रिटिश प्रशासनाच्या अन्यायकारक धोरणांचा निषेध त्यांनी या माध्यमातून केला. त्यांच्या पत्रकारितेने भारतीय समाजात जनमत घडवले आणि सुधारणा घडवण्यास चालना दिली.

ब्रिटिश प्रशासनाशी संघर्ष :

राममोहन रॉय यांचे ब्रिटिश सत्तेशी नाते जटिल होते. एकीकडे त्यांनी इंग्रजांच्या आधुनिक

शिक्षणाचे स्वागत केले, आधुनिक विज्ञान आणि तर्कशास्त्राचा प्रसार केला, तर दुसरीकडे त्यांनी शोषणकारी धोरणांचा निषेध केला. भारतीयाना व्याख्येला सक्षीदार म्हणून मान्यता मिळवी, मालमतेवरील हक्क मिळवते यासाठी त्यांनी ब्रिटिश प्रशासनाकडे अर्ज केले. १८३० मध्ये ते इंग्लंडला गेले आणि तिथे भारतीय समाजाचे प्रश्न मांडले. त्यांनी ब्रिटिश जनतेसमोर भारतीयांच्या हक्कांची बाजू मांडली आणि जागतिक स्तरावर भारतीय समस्याकडे लक्ष वेधले.

अंतिम वर्षे आणि निधन :

इंग्लंडमध्ये कार्यरत असतानाच २७ सप्टेंबर १८३३ रोजी ब्रिस्टल येथे राममोहन रॉय यांचे निधन झाले. त्यांच्या मृत्यूने भारतीय समाजाने एक महान सुधारक गमावला, पण त्यांच्या विचारांचे तेज आजही समाजाला मार्गदर्शन करते. त्यांच्या कार्यामुळे भारतीय समाजाला आधुनिक शिक्षण, स्त्रीसक्षमीकरण, धर्मसंहिष्णुता आणि तर्कशुद्ध विचार यांचा साक्षात्कार झाला.

वारसा आणि आधुनिक संदर्भ :

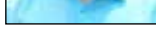
राममोहन रॉय यांचा कायामुळे भारतीय समाजात आधुनिकतेचे बीज रुजले. स्त्रीसक्षमीकरण, धार्मिक उदारमतवाद, शिक्षणाचा प्रसार, अंधश्रद्धाविरोधी चळवळ आणि पत्रकारिते तत्त्वज्ञ या सर्व गोष्टींमध्ये त्यांचा ठसा आजही दिसतो. त्यांच्या विचारांचा प्रभाव केवळ बंगाल किंवा भारतापुरता मर्यादित नाही; तो जागतिक स्तरावर भारतीय समाजाच्या सुधारणा प्रवाहात देखील महत्त्वाचा उरतो. आजच्या काळात स्त्रीशिक्षण, लिंगभेद समाजात, धर्मनिरपेक्षता आणि सामाजिक न्याय यावर जे काम चालू आहे, त्यामागे राममोहन रॉय यांच्या दूरदर्शी विचारांचा प्रभाव आहे.

निष्कर्ष :

शेवटी, असे म्हणता येईल की, राजा राममोहन रॉय हे केवळ समाजसुधारक नव्हते, तर आधुनिक भारताचे शिल्पकार होते. त्यांनी ज्या काळात कार्य केले, त्या काळात त्यांचे विचार क्रांतिकारी होते. सतीप्रथा, अंधश्रद्धा, जातियव्यवस्था चालना घेणे, बालविवाह व बहुपत्नीत्व विरोधी चळवळीला पाठबळ देणे, ब्राम्हो स्त्रियांच्या शिक्षणाचे, विधवांचा हक्कांचे, धार्मिक उदारमतवादाचे संदेश या समाजातून प्रसारित झाले. ब्राम्हो समाजाने भारतीय समाजात सुधारणा घडवून आणण्याचे संघटित स्वरूप दिले आणि पुढील सुधारकांसाठी प्रेरणास्थान ठरले.

पत्रकारितेत योगदान :

राजा राममोहन रॉय यांनी पत्रकारितेतून विचारप्रसार केला. त्यांनी 'संवाद कौमुदी' आणि फारसी नियतकालिक 'मिरात-उल-अखबर' सुरू केले. या माध्यमातून त्यांनी समाजातील अंधश्रद्धा, जातियव्यवस्था, स्त्रीविरोधी प्रथा, शिक्षणाचा अभाव यावर लेखन केले. ब्रिटिश प्रशासनाच्या अन्यायकारक धोरणांचा निषेध त्यांनी या माध्यमातून केला. त्यांच्या पत्रकारितेने भारतीय समाजात जनमत घडवले आणि सुधारणा घडवण्यास चालना दिली.

डॉ. राजेंद्र बघाट,

(लेखक, समाजशास्त्राचे अभ्यासक आहेत)
मो. क्र. ९९६०१०३५८२,
bagate.rajendra5@gmail.com

पर्यटन; सामाजिक, सांस्कृतिक व आर्थिक विकासाचा 'आधारस्तंभ'

जागतिक संतुलन टिकवण्यासाठी आणि आर्थिकदृष्ट्या सक्षम होण्यासाठी सर्वच देशांनी पर्यटनाला जास्त महत्त्व दिले पाहिजे. जगातील देशांना आर्थिकदृष्ट्या प्रगती करणाऱ्या देशांनी पर्यटनाला चालना देण्याची नितांत गरज आहे. पर्यटनाचे महत्त्व आणि लोकप्रियता पाहून संयुक्त राष्ट्रसंघाने १९८० पासून '२७ सप्टेंबर विश्व पर्यटन दिवस' साजरा करण्याची घोषणा करण्यात आली. कारण संयुक्त राष्ट्र संघाने २७ सप्टेंबर १९७० ला विश्व पर्यटन संघटनेचा संविधान स्वीकारला होता. जिवनामध्ये खुशी निर्माण व्हावी याकरिता पर्यटनस्थळाना भेट देणे गरजेचे असते. पर्यटन फक्त जीवनात खुशीच निर्माण करत नाही तर सामाजिक, सांस्कृतिक, राजनैतिक आणि आर्थिक विकासामध्ये महत्त्वाची भूमिका बजावून बळकट करण्याचे काम करीत असते. आज अनेक देशांची अर्थव्यवस्था पर्यटनामुळे मजबूत झाल्याचे दिसून येते. भारत पर्यटनासाठी व पर्यटकांसाठी स्वर्ग तर विश्व शांतीचा दुत आहे. पर्यटन हे जागतिक प्रदुषण नियंत्रणाचे सुध्दा महत्त्वाचे काम करत असते. त्यामुळे पर्यटनावर जेवढा जास्त भर दील्या जाईल तेवढेच प्रदुषण कमी होईल व मानवजातीसह, जीवजंतू, वन्यप्राणी, जंगल संपदा यांना जीवदान व दिलासा मिळेल. त्यामुळे पर्यटनाला जास्त महत्त्व देण्याची गरज आहे. भारतात २८ राज्ये व ८ केंद्र शासित प्रदेश आहेत. प्रत्येक राज्यात आपल्याला मोठ्या प्रमाणात पर्यटन स्थळे पहायला मिळतात. आजही

टिकाणे निसर्गाचे संतुलन विघडल्यामुळे दुर्लक्षित होताना दिसतात. ती वाचविण्यासाठी जगातील प्रत्येक देशांनी पुढाकार घेतला पाहिजे व पर्यटनाला चालना दिली पाहिजे. वाढते प्रदुषण, प्लास्टिकचे दुष्प्ररिणाम, जगातील वाढते तापमान, भुकंप, सुनामी, महाप्रलय, ज्वालामुखीचा उद्रेक, वाढती लोकसंख्या यामुळे पर्यटनस्थळांवर मोठ्या प्रमाणात विपरीत परिणाम होतो व याचा दुष्परिणाम पर्यटकांवर होत असतो. याला कुठेतरी रोखण्याची गरज आहे. याकरिता संपूर्ण जगाने विचार मंथन करण्याची गरज आहे. जगातील वाढत्या तापमानामुळे मोटमोठी रगेशीअर वितळत आहे. यामुळे पर्यटनावर, पर्यटकांवर आणि निसर्गावर विपरीत परिणाम होताना दिसतो. आज भारतातील व जगातील सर्वात मोठे पर्यटनस्थळ म्हणून गुजरात मधील नर्मदा नदीच्या काठावर लोहपुरुष सरदार वल्लभभाई पटेल यांचा "स्टॅच्यू ऑफ युनिटी" भव्य पुतळा उभारण्यात आला आहे. या व्यतिरिक्त भारतात इतकी पर्यटनस्थळे आहेत की त्यांची तुलना करणे कठीण आहे. भारतात गडकिल्ले, पुरातन शहरां, बौध्दगया, कुतुबमिनार, ताजमहाल इत्यादी अनेक ऐतिहासिक ठिकाणे पर्यटनाच्या बाबतीत प्रसिद्ध आहेत. आज जगाच्या दृष्टीकोणातून विचार केला तर संपूर्ण भारतच पर्यटन स्थळांचा केंद्र बिंदू आहे. भारतात पर्यटन स्थळी देव-दानव, ऋषि-मुनी, साधु-संत, वेषभूषा, पुजापध्दती, भारतीय संस्कृती, विविध भाषा,

थोरमहात्त्यांच्या, क्रांतीकारकांचा व विविध धर्मांचा इतिहास असा अनेक वेगवेगळ्या पध्दती, मनोरंजनात्मक, साहित्य, पौराणिक कथा, इतिहास व संस्कृतीचे दर्शन भारतातील पर्यटन स्थळी पहायला मिळते व पर्यटकांचे मन मोहून जाते. भारतात अनेक धर्मांचे व पंथांचे लोक रहात असल्यामुळे याटिकाणी वेगवेगळ्या पध्दतीची पर्यटनस्थळे भाषा सुध्दा पहायला मिळते. भारतातील खान-पानाच्या पध्दतीचा विदेशी पर्यटक मोठ्या आनंदाने स्वाद घेतात. भारतातील इतिहास आहे की एकट्या महाराष्ट्रात ३१७ गडकिल्ले आहेत यातील फक्त ९६ गडकिल्ले पर्यटनस्थळे आहेत. परंतु आजही २२१ गडकिल्ले पर्यटनाची व पर्यटकांची प्रतिक्रा करित आहे. यावर महाराष्ट्र सरकारने विचार करून संपूर्ण गडकिल्ले हेरिटेज, लनसमारथ, मनोरंजनात्मक कार्यक्रम याकरिता भाडे तत्वावर देवु नये. यामुळे पर्यटनस्थळांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान होऊ शकते. याला नाकारता येत नाही. सरकारने स्वतःचे पैसे खर्च करून पर्यटनासाठी सुशोभित केले पाहिजे. यातच महाराष्ट्राचा गौरव आहे. यामुळे भारतातील पर्यटनामध्ये महाराष्ट्राचा प्रथम क्रमांक लागेल. कारण महाराष्ट्राचा इतिहास अजरामर आहे. भारतात आजही आरंगाबादला (संभाजीनगरला) "पर्यटनसिटी" म्हणुन संबोधल्या जाते. त्यामुळे पर्यटनाला जास्त महत्त्व देण्याची गरज आहे. कारण यामुळे पर्यटकांमध्ये उत्साहाचे वातावरण निर्माण होते. आज संपूर्ण विश्वाला पर्यटन वाढविण्यासाठी सामोर

येण्याची गरज आहे. यामुळे जगात प्रदुषणमुक्त वातावरण निर्माण होईल, प्रत्येक देशात मित्रता वाढेल, पर्यावरणात सुधारणा होण्यास मदत होईल. या दृष्टीकोनातून २७ सप्टेंबरला संपूर्ण जगाने "संकल्प" केला पाहिजे की पर्यटन हेच जनतेला आनंद प्रदान करू शकते. विश्वातील देशांनी पर्यटनाकडे जाताने लक्ष दिले पाहिजे. पर्यटनाला चालना देण्यासाठी संपूर्ण देशांनी शांततेचा मार्ग अवलंबला पाहिजे. मानवजाती, जीवसृष्टी, वन्यप्राणी, पशुपक्षी, त्थल, जल, वायु यांना जीवित ठेवण्याकरिता व प्रदुषणावर मात करण्यासाठी जगाने पर्यटनाला प्रथम स्थान देवून पर्यटकांचे आकर्षण वाढविण्यासाठी सवोतीपरी सहकार्य करण्याची गरज आहे. पर्यटन दिनाचे औचित्य साधून प्रत्येक देशांनी अर्थव्यवस्था पर्यटकांच्या हस्ते व सरकारच्या हस्ते मोठ्या प्रमाणात वृक्षारोपण करायला पाहिजे. यामुळे पर्यटकांमध्ये नवीन आशा-अपेक्षा, आकांक्षा, नवीदिशा निर्माण होईल. भारत सरकारने जागतिक पर्यटन दिवसांच्या निमित्ताने सामाजिक, प्रशासनाने आणि सामाजिक संस्थांनी वृक्षलागवडीचा सकल्प घेतला पाहिजे. यामुळे पर्यटनात मोठ्या प्रमाणात भर पडल्याचे दिसून येईल.

रमेश कुलकार लांजेवार
मो. नं. ९९२१६९०७९९, नागपूर.

वात्रटिका

आश्वासनाची मदत

ते आले, त्यांनी पाहिले ते बोलले आणि ते गेले... काही दिवसांनी पुन्हा आम्ही म्हणणार काय झाले... बोललेले लक्षात नाही रहात वेळ टळली, संकेत टळलं... कोणाचं काय जातं, त्यालाच माहित ज्याचं काही जळलं...

हणमंत पवळ, धाराशिव, 8698067566

‘पिकं वाहून गेली, कर्ज डोक्यावर विवंचनेत दोन शेतकऱ्यांचा जीवनप्रवास संपला’

सोलापूर (कटूसत्य वृत्त): मुसळधार पावसाने सोलापूर जिल्ह्याला अक्षरशः झोडपून काढलं आहे. नद्या-नाले, तलाव तुडुंब भरून वाहत आहेत. शेकडो गावे जलमय झाली असून हजारो नागरिकांना सुरक्षितस्थळी स्थलांतरित करण्यात आलं आहे. शेतीपिकांचेही प्रचंड नुकसान झाले आहे. या नैसर्गिक आपत्तीच्या छायेतूनच बार्शी तालुक्यातील दोन गावांमध्ये एकाच दिवशी दोन शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या केल्याच्या धक्कादायक घटना समोर आल्या असून, संपूर्ण तालुक्यावर शोककळा पसरली आहे.

एकाच दिवशी दोन शेतकऱ्यांनी संपवली जीवनयात्रा

दहिटणे गावातील घटना झ लक्ष्मण गवसाने यांची आत्महत्या

बार्शी तालुक्यातील दहिटणे गावातील लक्ष्मण काशिनारायण गवसाने (वय 58) हे अल्पभूधारक शेतकरी होते. त्यांच्या दीड एकर कोरडवाहू शेततीत सलग पावसामुळे पाणी साचून पिकांचे मोठे नुकसान झाले. याशिवाय ते शारीरिक आजाराने त्रस्त होते. मानसिक तणावामुळे ते गप्प राहू लागले होते. 23 सप्टेंबर रोजी दुपारी

"बाजारत जातो" असे सांगून घरातून बाहेर पडले; परंतु ते परतलेच नाहीत. दुसऱ्या दिवशी म्हणजेच 24 सप्टेंबर रोजी सकाळी गावातील शेतता त्यांनी झाडाळा गळफास घेऊन आत्महत्या केल्याचे समोर आले. या घटनेने गवसाने कुटुंबावर दुःखाचा डोंगर कोसळला आहे.

कारी गावातील घटना झ शरद गंभीर यांचा मृत्यू
दुसरी घटना कारी गावात घडली. येथील शेतकरी शरद भागवत गंभीर (वय 45) यांच्याकडे साडेतीन एकर शेती होती.

त्यांनी पेरू आणि लिंबूची बाग घेतली होती. मात्र, सलग मुसळधार पावसामुळे ही बाग पाण्याखाली जाऊन पूर्णपणे नष्ट झाली. गंभीर यांच्यावर बँकेचे

सात लाख आणि गावातील लोकांचे सुमारे तीन लाख असे एकूण दहा लाख रुपयांचे कर्ज होते. उत्पन्नाची कोणतीही शक्यता नसल्याने आणि कर्जफेडीची प्रचंड विवंचना असल्याने त्यांनी गायीच्या दावणाची दोरी गळ्यात घालून आत्महत्या केली.

पोलिस तपास आणि स्थानिकांची मागणी
दोन्ही घटनांची नोंद स्थानिक पोलिस ठाण्यांमध्ये आकस्मिक मृत्यू (AD) म्हणून करण्यात आली असून पुढील तपास सुरू आहे. या दुर्दैवी घटनेमुळे शेतकरी वर्गात हळूहळू व्यक्त होत आहे. सामाजिक कार्यकर्त्यांसह नागरिकांनी तातडीने पंचनामे करून नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत द्यावी, अशी मागणी केली आहे.

लोकमंगल कृषी महाविद्यालयात स्वच्छता ही सेवा उपक्रम संपन्न

वडाळा (कटूसत्य वृत्त):-

श्रीराम ग्रामीण संशोधन व विकास प्रतिष्ठान संचलित आणि महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ राहुरी संलग्न लोकमंगल कृषी महाविद्यालय वडाळा येथे राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत दिनांक २५ सप्टेंबर रोजी स्वच्छता ही सेवा अभियान २०२५ व पंडित दीनदयाळ उपाध्याय यांच्या जयंतीनिमित्त एक दिन, एक घंटा, एक साथ एक साथ राष्ट्रस्वच्छता अभियान मोठ्या उत्साहात संपन्न झाले. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीस रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रा. अजित कुरे यांनी उपस्थित द्वितीय वर्षातील विद्यार्थ्यांना स्वच्छता ही सेवा संकल्पना समजून सांगितली. यानंतर राष्ट्रीय सेवा योजना एकाकांतील स्वयंसेवकांना स्वच्छता ही सेवा दिनाची शपथ स्वयंसेवक निखिल मम्हाणे याद्वारे

भीमा नदीचा रुद्रावतार, हजारो एकर शेती पाण्याखाली

पुणे (कटूसत्य वृत्त):-

महाराष्ट्रात झालेल्या मुसळधार पावसामुळे भीमा नदीला पूर आला आहे. नदी आता धोकापातळी ओलांडून वाहत आहे. महाराष्ट्रातील उजनी, सेना आणि वीर धरणांमधून मोठ्या प्रमाणात पाणी सोडण्यात येत असल्याने महाराष्ट्र-कर्नाटक सीमेवरील अनेक गावांमध्ये पूरपरिस्थिती निर्माण झाली आहे. नदीच्या या रुद्रावतारामुळे हजारो एकर शेती पाण्याखाली गेली आहे. परिणामी शेतकऱ्यातून चिंता व्यक्त होत आहे. तसेच पुलांवर पाणी आल्याने महामार्गावरील वाहतूक ठप्प झाल्याने वाहनधारक चिंतेत आहेत.

9 बंधाऱ्यांवर पाण्याचा प्रवाह धोक्याची पातळी ओलांडून वाहत आहे. दक्षिण सोलापूर तालुक्यातील वडकबळी गावाजवळील सेना नदीवरील पूल पूर्णतः पाण्याखाली गेला आहे. परिणामी, राष्ट्रीय महामार्गावर पाणी शिरल्यामुळे महाराष्ट्र-कर्नाटक दळणवळण पूर्णतः खंडित झाले आहे. सेना, उजनी व वीर धरणांमधून एकत्रितपणे 2.5 लाख क्युसेकपेक्षा अधिक पाणी भीमा नदीत सोडण्यात आले. त्यामुळे सेना नदीच्या महापूरामुळे महाराष्ट्रातील

अनेक गावे संकटात सापडली आहेत. विजापूर जिल्हातील इंडी तालुक्यातील हिंगणी बंधाऱ्यापासून काही गावांमध्ये पुराची शक्यता असून प्रशासन सतर्क आहे. हजारो एकर शेती पाण्याखाली गेली आहे. भीमा नदीच्या पुरामुळे दोन्ही राज्यांतील नदीकिनाऱ्यावरील हजारो एकर शेतीतील ऊस, तुर, कापूस, केळी इ. पिकांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे. स्थानिक आमदार व अधिकाऱ्यांनी पूरग्रस्त भागाला भेट देऊन पाहणी केली आहे.

महाराष्ट्र शासन कार्यकारी अभियंता यांचे कार्यालय, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सोलापूर, सात रस्ता, कारीगर पेट्रोल पंपासमोर, सोलापूर-४१३००३ ई-निविदा सुचना क्रमांक २३ सन २०२५-२६ (ऑनलाईन) “बी-२, निविदा”

कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सोलापूर-४१३००३ निविदा पत्रात नमुद केलेले पात्रेचे निकष पूर्ण करीत व सा.बां. विभागाकडून नोंदणीकृत असलेल्या कंत्राटदार यांचेकडून खालील कामा करिता बी-२ नमुन्यातील निविदा ई-निविदा प्रणालीद्वारे (ऑनलाईन) मागवित आहोत. निविदा कागदोपत्र शासनाच्या संकेतस्थळावर <http://mahatenders.gov.in> येथून डाऊनलोड करण्यात यावीत. तसेच निविदा स्विकारण्याचा अथवा नाकारण्याचा अधिकार कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सोलापूर ४१३००३ यांनी राखून ठेवला आहे. अट असलेली निविदा स्विकारली जाणार नाही.

अ.क्र.	कामाचे नाव	निविदेचा प्रकार	कामाची अंदाजपत्रकीय रक्कम रु.	ठेकेदाराचा अधीकृत वर्ग
१	केंद्रीय मार्ग निधी अंतर्गत: अक्कलकोट निमगाव हत्तीकणबस चिक्कहळडी सलगर भोसागा ते राज्य सीमा रस्ता प्र.जि.मा. १५६ कि.मी. ०/०० ते २१/०० ता. अक्कलकोट, जि. सोलापूर.	बी-२ निविदा	१९,४८,९६,८०७/-	स 1 व ज नि क बांधकाम विभागा कडील नोंदणी अनिवार्य नाही

ई-निविदा उपलब्ध कालावधी	दि.२६/०९/२०२५ (वेळ सकाळी १०.०० वाजेपासून) ते दि.०३/१०/२०२५ (सायं. १८.१५ पर्यंत)
निविदा पूर्व बैठक	निविदा पूर्व बैठक ३०/०९/२०२५ मा. मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग, नविन मध्यवर्ती इमारत पुणे-१ यांचे कार्यालयात १२.३० वा. सरद निविदा पूर्व बैठक (online via link generated). द्वारे होणार आहे.
तांत्रिक व आर्थिक निविदा सादर करणेचा अखेरचा दिनांक.	दि.०३/१०/२०२५ (सायं. १८.१५ पर्यंत)
मुळ दस्तऐवज सादर करण्याचा अंतिम दिनांक (निविदा :- शर्त ८.१)	ई-निविदा पोर्टलवर “बीड लॉक” झाल्यानंतर ७२ तासात “हार्ड कॉपी १ प्रतीत कंत्राटदारांनी खालील कार्यालयामध्ये सादर करणे अनिवार्य आहे. १.मा.कार्यकारी अभियंता,सार्वजनिक बांधकाम विभाग,सोलापूर
निविदा उघडण्याचा कालावधी ठिकाण व वेळ.	दि.०६/१०/२०२५ मा.कार्यकारी अभियंता,सार्वजनिक बांधकाम विभाग,सोलापूर यांचे कार्यालयात सकाळी ११.०० वाजता.

निविदा सुचनाबाबतची सविस्तर माहिती खालील संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. १) www.mahapwd.gov.in २) www.mahatenders.gov.in (सदर निविदेसुचनेमध्ये काही बदल होत असल्यास वरील वेबसाईटवरती कळविण्यात येईल.) ३) कार्यकारी अभियंता,सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सोलापूर ४१३००३ कार्यालयात सुचना फलक

सही/-
(मनोज रा. ठाकरे)
कार्यकारी अभियंता,
सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सोलापूर

खराब रस्त्यांची तात्काळ दुरुस्ती करा युवक काँग्रेस मागणी

पंढरपूर- (कटूसत्य वृत्त):- पंढरपूरतील छत्रपती शिवाजी महाराज चौक व अर्बन बँक ते कॅटेज हॉस्पिटल जाणारा रस्ता या अत्यंत आवश्यक अगण्या रस्त्याची दुरावस्था झालेली आहे. तसेच अर्बन बँक ते एस.टी. स्टॅण्डकडे जाणारा रस्ता व शहरातील सर्व रस्त्यांची दुरावस्था झालेली आहे. नागरिकांना व शहरात येणा-या भाविकांना या रस्त्यांवर असलेल्या खड्यामुळे ये जा करताना प्रचंड त्रास सहन करावा लागत आहे.मागील तीन महिन्यांपुर्वी युवक काँग्रेसच्या वतीने निवेदन देण्यात आले होते. त्यावेळेस मुख्याधिकारी यांनी लवकरात लवकर रस्ते दुरुस्त करून घेते असे आश्वासन दिले होते. परंतु आषाढी यात्रेच्या कालावधीमध्ये मोठ्या प्रमाणात निधी येतून सुध्दा रस्त्याची कामे निरूद्ध दर्जाची करण्यात

लिंगायत समाजाच्या सभागृह व स्मशानभूमीसाठी निवेदन

नातेपुते (कटूसत्य वृत्त):- जगद् ज्योती महात्मा वसवेश्वर सभागृह निर्माणासाठी व रूद्र भूमी स्मशानभूमीच्या सुधारणा व सुसौभिकरण होण्यासाठी नातेपुते येथील विरशैव लिंगायत समाजाच्या वतीने नातेपुते नगरपंचायत यांना लेखी निवेदन नातेपुते नगरपंचायतचे नगराध्यक्ष अनिता लांडगे उपनगराध्यक्ष अतुल पाटील, माजी उपनगराध्यक्ष मालोजीराजे देशमुख यांना देण्यात आले. दिलेल्या निवेदनाच्या सर्व मागण्या बाबत योग्य ती दखल घेऊन लवकरात लवकर

कार्यवाही करण्याचे आश्वासन नगरपंचायतीने दिले आहे. यावेळी माजी सरपंच अमरशिल देशमुख, विरशैव समाजाचे महेश शेते,संदीप गटकूळ,रोहित शेते,सुर्यकांत रायचूर,प्रशांत कथले . सचिन गटकूळ,शिवानंद भद्रे,योगेश लाटणेकर,अमोल नायकुले,योगेश डोंबे,शशिकांत होडगे,शेखर शेते, रामचंद्र कारंडे,राजु कुरे अभिजीत म्हामणे सर्व समाज बांधव व विश्व हिंदू परिषदेचे गणेश पागे निवेदन देण्यासाठी उपस्थित होते.

माढा व बार्शी तालुक्यातील पूरग्रस्त गावांची मंत्री भरतशेट गोगावले यांच्याकडून पाहणी

सोलापूर (कटूसत्य वृत्त):- माढा तालुक्यातील लव्हेगाव व म्हैसगाव बार्शी तालुक्यातील पुरी, कारीनारी या गावांमध्ये अतिवृष्टी व पुरामुळे झालेल्या नुकसानीची पाहणी राज्याचे रोहयो व फलोत्पादन मंत्री भरतशेट गोगावले यांनी केली. नदीकाठावरील गावे पुरामुळे खूप मोठ्या प्रमाणात बाधित झाली असून शेतकऱ्यांना शासनाकडून तातडीची मदत लवकरच देण्याचे आश्वासन त्यांनी शेतकऱ्यांशी संवाद साधताना दिले. यावेळी गोगावले यांनी सांगितले की, पूर ही एक नैसर्गिक आपत्ती असून, शासन शेतकऱ्यांना जास्तीत जास्त मदत मिळवून देण्यासाठी प्रयत्नशील आहे. अतिवृष्टीमुळे माढा व बार्शी तालुक्यातील जवळपास सर्वच मंडळांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर शेती व मालमत्तेचे नुकसान झाले आहे. प्रशासनाकडून तातडीने पंचनामे करून बाधित शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत देण्यात येईल, असे त्यांनी स्पष्ट केले. या पाहणी दौऱ्यात तहसीलदार संजय भोसले व जिल्हा कृषी अधीक्षक अधिकारी शुक्राचार्य भोसले, बार्शी तहसीलदार एफ. आर. शेख तसेच शेतकरी, नागरिक उपस्थित होते.

नातेपुते येथील ग्रीन आर्मीचे पूरग्रस्थांसाठी मदतीचे आवाहन

नातेपुते (कटूसत्य वृत्त):- येथील ग्रीन आर्मी नेहमीच सामाजिक बांधिलकी जपत गरजूंना मदत कार्य करीत आली आहे. सध्या सोलापूर जिल्ह्यातील पूरग्रस्थ परिस्थिती निर्माण झाली असून अनेक कुटुंब विस्कळीत झाले आहे. पूरग्रस्तांना मदत म्हणून नातेपुते येथील ग्रीन आर्मीच्यावतीने रुग्ण कल्याण समिती सदस्य ग्रामीण रुग्णालय नातेपुतेचे संपिप ठोंबरे, उपनगराध्यक्ष अतुल पाटील, सदा दोलतोडे, राहुल बोराटे, शब्दीर नदाफ, रुपेश भरते, सागर देवडें यांच्याशी संपर्क साधून ठोंबरे फर्निचर दहिगावरोड नातेपुते येथे मदत म्हणून जीवनावश्यक साहित्य

यामध्ये तांदूळ, गहू, ज्वारी, डाळी, पोहे, कडधान्या, तेल, साखर, पाणी बॉटल, फरसाणा, पुरुष, महिला व मुलांचे कपडे ब्लॅकटेड्स,बेडशीट्स, रेनकोट, वैद्यकीय व प्राथमिक औषधे, आयोडिन, टॅब्लेट्स मुलांसाठी आवश्यक शालेय साहित्य तसेच रोख रक्कम स्वीकारण्यात येणार आहे. तरी नातेपुते व परिसरातील नागरिकांनी एक हात मदतीचा म्हणून वरील ठिकाणी जीवनावश्यक वस्तू जमा करण्याचे आवाहन नातेपुते ग्रीन आर्मीच्या वतीने करण्यात आले आहे. यामध्ये संपूर्ण पारदर्शकता ठेवून ही आर्थिक मदत सोलापूर जिल्ह्यातील पूरग्रस्तांना देण्यात येणार आहे.

सोलापूर जिल्ह्यातील बांधवांवर दुःखाचा डोंगर कोसळला आहे. घरे, संसार, शेती सगळं काही डोळ्यासमोर वाहू गेलं, आज त्यांना मदतीची नितांत गरज आहे. एक छोटीशी मदतही त्यांच्यासाठी आशेचा किरण ठरू शकते. नातेपुते ग्रीन आर्मीच्यावतीने नागरिकांना आवाहन करून जमा करण्यात येणारे जीवनावश्यक साहित्य व इतर संसारिक वस्तूची मदत पूरग्रस्तांना देण्यात येणार आहे. ही मदत त्यांच्यासाठी खूप मोठा आधार ठरणार आहे. **संपिप ठोंबरे** (रुग्ण कल्याण समिती सदस्य ग्रामीण रुग्णालय नातेपुते)

भीमा कारखान्याकडून उर्वरित ऊस बिल २८०० रु. प्रमाणे सर्व शेतकऱ्यांच्या

पंढरपूर (कटूसत्य वृत्त):- भीमा सहकारी साखर कारखान्याकडे गळीत हंगाम २०२४-२५ मध्ये गाळपास आलेल्या उरलेल्या प्रतिटन २८०० रुपये याप्रमाणे उर्वरित ऊस बीलाची रक्कम सर्व ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यावर वर्ग केली आहे, अशी माहिती कारखान्याचे चेअरमन विश्वराज महाडिक यांनी दिली आहे.भीमा कारखान्याकडे इथेनॉल आणि डिस्टिलरी प्रकल्प नसूनही भीमाने आजवर उपपदाय निर्मिती करणाऱ्या कारखान्यांच्या बरोबरीने ऊस दर दिला आहे. रात्रयसभा खासदार धनंजय महाडिक यांच्या मार्गदर्शनाखाली कारखान्याचा वेणारा गळीत हंगाम सक्षमपणे सुरू करून या हंगामातही भीमा कारखान्या गाळपास वेणण्या उराला सर्वांच्या बरोबरीने दर देण्यास कटिबद्ध आहे, असा विश्वास त्यांनी व्यक्त केला.

निर्मल व्यसनमुक्ती केंद्र

मानसिक आजार, व्यसनमुक्ती, लैंगिक समस्या स्किझोफ्रेनिया, बायपोलार मुड डिसऑर्डर, उन्माद, डिप्रेशन, ओ.सी.डी, मंत्रचळेपणा इ. मानसिक आजारासाठी, दारू, तंबाखू, सिगारेट, गुटखा, मावा, गांजा, भांग, मिथ्री इ. व्यसनमुक्तीसाठी, शीघ्रपतन, नपुसकता, वीर्यनाश, हस्तमैथुनामुळे कमजोरी इ. लैंगिक समस्यांसाठी वृद्ध लोकांना सांभाळण्यासाठी सुश्रुषा केंद्र व नातेवाईकांशिवाय अॅडमीट करण्याची सोय **निर्मल व्यसनमुक्ती पुनर्वसन व सुश्रुषा केंद्र, स्टेशन रोड, मिरज.**

(सरकार मान्य)
अथर्व पेस्ट कंट्रोल
An ISO 9001-15
सर्टीफाईड कंपनी
प्रो. हरी सुभाष विरवे
9822964815
9421984815
झुळ, पाल, मुंगी, वाळवी, डास, जाळी, माशी, टेकूण, उंदीर, घुस इ. नियंत्रण
वाचकांसाठी निवेदन: या अंकात प्रसिद्ध होणाऱ्या सर्व प्रकारच्या जाहिरातीमधील मजकूर जाहिरातदाराने दिल्यानुसार प्रसिद्ध केला जातो. यातील कोणत्याही माहितीच्या अथवा आहवाणाच्या सत्यतेबाबत दैनिक कटूसत्य हमी घेऊ शकत नाही याची कृपया नोंद घ्यावी.

कटूसत्य शब्दकोडे

१	२	३	४	५	६	७
१०	११	१२	१३	१४	१५	
		१६	१७	१८	१९	
१९			२०	२१	२२	२३
२७	२८	२९	३०	३१	३२	
		३२	३३	३४	३५	३६
३७					३९	
४१			४२		४३	४४
		४५		४६	४७	४८
						४९
			५०	५१	५२	

आडवे शब्द : १) गुढीपाडव्यानंतरचा एक सण
४) भवानीमातेचे मंदिर छ. शिवरायांनी या किल्ल्यावर बांधले आहे
८) क्रिकेटमधील धाव (इंग्रजीत) ९) सशाशी शर्यत लावणारा कथेतील प्राणी
१०) हवामानातील उष्णता १३) पोशाख, एक म्हण-जसा देश तसा **
१४) आश्चर्य १६) नजीक, समीप १८) मोफत (इंग्रजीत)
१९) पाण्यावर तरंगणारा एक पक्षी २०) घर, निवास २४) अकरा दुणे
२५) मोबाईल फोनची सेवा पुरविणारी आयडिया प्रमाणे एक कंपनी
२७) स्त्रियांचा नाकातील दागिना २९) वस्तूचे मूल्य, भाव
३०) अनेक रस्ते एकत्र येतात असे मोक्याचे ठिकाण ३१) शरीर, काया
३२) किमानच्या विरुद्धार्थी
३४) पाणीयुक्त चिखल, गाळ ३७) जीभ (हिंदीत) ३८) घर वा फर्निचरकरता या वृक्षाचे लाकूड वापरतात ३९) थंड, गार, मुलीचे एक नाव ४१) काकाची बायको
४२) एक माजी भारतीय फुलदाज-अंबाती *** ४३) वाकडातिकडा नसलेला, स्ट्रेट
४५) मस उलट लिहा ४६) शेकाप पक्षाचे पूर्ण नाव-**** कामगार पक्ष
४९) औषध (हिंदीत) ५०) पाच दुणे ५१) बारा गुणिले पाच
५२) गुजरात जवळील केंद्रशासित प्रदेश-दिव ***

सुडोकु - 65

	3	4	9	1
7	4		1	8
1	9	6	7	2
		5	1	7
	3	2	7	5
		4		3
7	8	9		
4	2	9		7
		3	7	9

